HÔRNSTENEN

TEOLOGISKA INSTITUTET I FINLAND
HÖRNSTENEN ÄR KRISTUS JESUS SJÄLV (EF 2:20)
6/2018

STI 30 ÅR

Jari Rankinen

JULEN – VILKEN MÖGLIGHET

REFLEXIONER KRING JULEVANGELIET

Timo Eskola

VAD BETYDER HÖRNSTENEN?

Julen - vilken möjlighet

För några år sen var jag tvungen att stanna över natten i Istanbul. Flygresan dit var försenad på grund av kraftigt snöfall och flygförbindelsen vidare hade redan avgått. Jag gick fram till flygplatsens funktionär och frågade om följande flyg som jag kunde ta. Den vänliga turkiska mannen sade att det avgår följande dag. Det var ingen kö bakom mig, det var ju sent på kvällen, och mannen frågade varifrån jag kommer och vad jag gör. Jag berättade att jag är en finländsk pastor. Han blev uppenbart glad. – Jag arbetar här denna natt, jag är muslim, och nu har jag möjlighet att samtala hela natten med en kristen om de allra viktigaste frågorna. Han skämdes inte över trosfrågor. Vi samtalade inte hela natten, men ganska länge nog.

Julen är en stor möjlighet att berätta om de allra viktigaste frågorna. Det är så, inte bara för dem som får tala i fullsatta kyrkor, utan också för vem som helst. Jag avser inte något tvångsmässigt samtal om trosfrågor eller om att försöka tvinga sig på någon, vilket sällan ger önskat resultat. Det som var naturligt för den turkiska mannen, är kanske inte så naturligt för oss eller den andra parten som vi talar med. Men jag tänker till exempel på att vi inte i julhälsningen nöjer oss med att enbart önska God jul utan att vi berättar om de stora händelserna: Gud blev människa. Han föddes, som kom med syndernas förlåtelse till oss. Guds löften uppfylldes och uppfylls.

Förstår den vän som inte känner till tron sådant? Det är möjligt, kanske förstår han eller hon mycket också. Kanske någon sats som talar om dessa stannar i medvetandet och väcker tankar. Gud kan använda det. Kanske behövs inte våra förklaringar – det centrala i vår tro räcker, berör och tilltalar.

Ibland sörjer man över att det i vårt land inte längre ordnas – eller åtminstone mycket sällan – någon stor missio eller evangelisationskampanj. När vi talade om detta sade en person: - Det stämmer inte. Varje år ordnas det på varje ort en stor missio. Han avsåg julen. Tänker vi så om julen och hur använder vi denna möjlighet?

Många har kommit till vårt land för att söka trygghet. Samtalet med den turkiske mannen påminner oss om att det för många som kommit från olika håll är lätt att tala om trosfrågor. De är naturliga och viktiga frågor för dem. Kanske känner du någon familj eller någon ung man som kommit hit, kanske fjärran ifrån. Önska dem eller honom God jul utan att blygas och berätta i din julhälsning vad julen egentligen betyder.

Vi är inte Guds barn därför att vi berättar och vågar berätta om Honom. Vill tillhör honom därför att Han älskar oss, sände Frälsaren till oss och blev själv Frälsaren. Om Gud, som är så god, är det värt att berätta.

JARI RANKINEN
GENERALSEKRETERARE
3.12.2018 (ÖVERS. HENRIK PERRET)

20 ELLER 10 EURO

I höstnumren av Hörnstenen skrev vi om insamlingarna på 20 och 10 euro: kunde du ge 20 euro till STI eller om du är studerande, 10 euro? Vi skrev att om ungefär hälften av STI:s stödmedlemmar, som är strax över 2000, gjorde det här skulle vi klara året. Glädjande många har svarat på denna begäran och hjälpt oss. Ett stort tack för det! Vi behöver fortfarande stöd för att kunna betala detta års räkningar och för att det under sträcket nederst på bokslutet ska kunna stå ett tal som visar att vi har klarat detta år.

Gåvan kan betalas enligt dessa uppgifter: Mottagare Suomen teologinen instituutti, kontonummer FI74 8000 1100 5642 45 eller FI66 1555 3000 1169 14. Ifall du har ett personligt referensnummer för gåvor till STI är det bra om du använder det Ifall du inte har ett sådant kan du skriva som meddelande: ”Gåva till STI.”

TACK FÖR STOLINSAMLINGEN!

I det förra numret av Hörnstenen skrev vi om stolinsamlingen: köp en stol som kostar 37 euro eller ett bord som kostar 116 euro, och så får STI två stycken. En vän till vårt arbete har nämligen lovat att köpa ett par till varje stol eller bord som insamlingen ger.

Insamlingen gav totalt 5349,75 euro. Stort tack för det! Det här är en verklig julklapp för STI! Vi har beställt nya stolar och bord och de kostade 4970 euro. Därtill får föreläsningssalen och seminarierummen nya gardiner. De nya stolarna och borden borde vara i bruk då vårterminen inleds. Den vän till vårt arbete som lovade köpa ett par till varje stol eller bord berättade att han/hon har givit en gåva till STI:s arbete i allmänhet eftersom fler stolar och bord inte behövs just nu.

STI fick 26 stycken gratis stolar i gott skick och dessa är redan nu i bruk. Tack till den vän som berättade om möjligheten att få dessa stolar.

VINTERNS OCH VÅRENS PROGRAM

Programmet för vårterminen på STI är nu färdigt. Det är ett mångsidigt program som du finner på STI:s hemsida (www.sti.fi) under rubriken ”Ohjelma” och ”Kevään 2019 ohjelma” (på finska).

VÅRTERMINENS ÖPPNINGSTILLFÄLLE sker onsdagen 9.1. Klockan 15 öppnar Stora boktorget och det bjuds på pizza. Klockan 16:15 inleds en debatt med ämnet ”Hur ser det ut om 10 år”? Under debatten diskuteras hur kyrkans eller kristendomens ställning i Finland ser ut om 10 eller 20 år. Vem hör till Finlands evangelisk-lutherska kyrka? Vad har hänt? Finns det redan då personförsamlingar? Vilka saker finns kvar och växer och vilka läror finns på andra håll i världen? Debattörerna är Timo Pöyhönen som är verksamhetsledare för organisationen Hengen uudistus kirkossamme, Hanna Salomäki som är ledaren för Kyrkans forskningscentral och Juhana Tarvainen som är Lutherska Evangeliföreningen i Finlands (SLEY) hemlandsledare. Moderator för debatten är Jari Rankinen.

TEXT: JARI RANKINEN (ÖVERS. SIMON JERN)

Världsberömd N.T. Wright gästar teologiska studiedagar

En av vår tids mest berömda bibelforskare, professor N.T. Wright gästar teologiska studiedagar som ordnas av STI tillsammans med andra utgivare av tidskriften Perusta. Studiedagarna ordnas i början av januari on 2 – fr 4.1 på Bibelinstitutet i Grankulla. Hörnstenen publicerar en kort intervju med professor Wright som försmak av det kommande besöket.

Ni kommer till Finland i januari. Besöker Ni ofta konferenser som professor i S:t Andrews universitet?

– Jag reser inte längre lika ofta som förr men jag märker att jag ändå besöker många tillställningar särskilt i USA. Jag har alltid velat besöka Finland och nu får jag en chans att göra det! Men i min ålder, jag är snart 70 år, är det ändå skäl att dra ner på resandet.

- Det är en av orsakerna varför jag producerar onlinekurser över internet. De hittas på adressen www.ntwrightonline.org. Jag kan banda dessa i mitt arbetsrum och behöver inte resa ut ur staden. Människor runt om kring världen kan anmäla sig till kurserna och se på videon.

Vilka teman har Ni behandlat på sistone utomlands i era föreläsningar?

– Jag behandlar varierade teman men ganska ofta ombeds jag tala om Jesus och betydelsen av hans död. Också uppståndelsen och dess betydelse lyfts fram. På sistone har jag också föreläst om ”den naturliga teologin”.

- Allra helst håller jag exegetiska föreläsningar där jag fördjupar mig i ett specifikt bibelställe och detaljerna i det. Närläsning av Bibeln är alltid en väsentlig del av min teologiska och pastorala uppgift.

Ni har skrivit mycket om Jesus och Paulus. Har ni något nytt projekt på gång?

– För tillfället håller jag på att redigera föreläsningar om den naturliga teologin för utgivning. Därför är jag tvungen att bekanta mig mera med den filosofiska teologins värld. Hittills har detta legat på utkanten av min forskning, inte i dess centrum.

- Därutöver har jag två helt annorlunda projekt på gång som kräver min koncentration. Jag borde sammanställa en ”Barnens Bibel”. För det andra har jag ombetts att skriva en medelsvår men ändå populärvetenskaplig kommentar till Galaterbrevet.

Hela programmet för teologiska studiedagar hittas på adressen: www.sro.fi. På samma ställe kan man anmäla sig. Välkommen med!

Varför vann islam över kristendomen?

I STI ordnar vi många intressanta och lärorika föreläsningar.

I november berättade TM Stig-Olof Fernström hur det gick till och varför islam erövrade Nord-Afrika och besegrade kristendomen på 600-talet. Bland orsakerna fanns bl.a. följande: kyrkan var i hög utsträckning latinspråkig och det var ett språk som folk inte kunde. I Syrien, Egypten och Etiopien försvann kristendomen inte trots påtryckning från islam – där hölls gudstjänsterna på folkspråket och man använde sig av folkspråkiga bibelöversättningar.

I Nord-Afrika stöddes kyrkan i hög grad av makthavarna. Men när det stödet upphörde, upphörde också kyrkan. Båda dessa orsaker ställer oss inför aktuella frågor.

Professor Lauri Thurén behandlade i sin undervisning Jesu tal om den yttersta domen (Matt 25). Hur skall det talet förstås? Han påminde om Jesu förssta tal i Matteus evangeliet, alltså Bergspredikan och det sista talet om den yttersta domen. Båda dessa har som mål att få evangeliets läsare att säga: jag har inga möjligheter att bli frälst, inget hopp, eftersom kraven är så höga.

Efter det sista talet i Matteusevangeliet finner vi evangeliets höjdpunkt som är lösningen på vår hopplösa belägenhet. De tre sista kapitlen i boken berättar om offret och om blodet som försonade vår synd, som gav syndaförlåtelse och som räddade oss som utan detta saknar hopp om frälsning.

Jari Rankinen
(ÖVERS. STIG-OLOF FERNSTRÖM)

Simo Kiviranta -seminariet
torsdagen den 31.1.2019 i STI

Simo Kiviranta (f. 1936, d. 2004) har kallats pansofos – han hade så mycket kunskap om de olika grenarna av teologin. Han påverkade också på ett avgörande sätt att Teologiska institutet i Finland grundades. En hurudan teolog var Simo Kiviranta? En hurudan make och vän?

*__Kl. 12__ Utdrag ur en avhandling som behandlar Simo Kiviranta av TM Joel Kerosuo som förbereder sig för disputation
*__Kl. 13__ Publicering av Simo Kivirantas forskning om Albrecht Ritschls teologi. Vad kan vi lära av boken? Doc., TD, FD Timo Eskola
*__Kl. 13.30__ Jag minns min make. Kirsti Kiviranta
*__Kl. 14__ Kaffe
*__Kl. 14.30__ Minnesbilder: Simo Kiviranta som teolog, forskare, pastor, vän och arbetskamrat. Doc, TD Juhani Forsberg, TM Heikki Haataja och TD Juhana Pohjola
*__Kl. 15.45__ Seminariets avslutning

Om Du önskar kan Du komma redan till kl. 11.
Då går vi på lunch till en närbelägen restaurang.

Vad betyder hörnstenen?

Hörnstenen används ofta som en andlig symbol. Så också i vår tidning som har fått sitt namn från ett fint bibelställe: ”Hörnstenen är Kristus Jesus själv” (Ef. 2:20). Det är av denna orsak som det finns en talkås mitt i tidningens överskrift. Du har kanske funderat varför det ovanför tidningens namn finns en hake. Förklaringen finns i Bibeln.

I Bibelns språkbruk har hörnstenen förstås att göra med byggande. Det är ändå inte fråga om en vanlig grundsten, en sådan som vi är vana med här i Finland. På antikens tid byggde man valvbågar av sten. Valvets båda väggar förenades med varandra med en uppåtriktad kil, en hörnsten (agrogooniaios). Detta ord används också i bibelstället i Efesierbrevet.

Versen lyder i sin helhet: ”Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv”. Paulus talar om byggande och stenar. Han säger att de troende utgör ett andligt tempel. Det är det eskatologiska frälsningens tempel som hör ihop med tidens slut och som byggs av levande stenar. Detta frälsningens ”hus” hade profeterna utlovat och berättat att Messias skall bygga det när han kommer. Kristus själv är denna byggnads översta sten som håller samman hela byggnaden.

HAN ÄR DEN ÖVERSTA HÖRNSTENEN, GRUNDVALEN, SOM ÄR KYRKANS HUVUD (ROSH) OCH FURSTE.

GAMLA TESTAMENTETS LÖFTE

I Gamla testamentet används motsvarande ord mycket. Den översta stenen är rosh pinna, toppsten. Redan själva ordet pinna betyder hörnsten. Dess betydelse har dessutom understrukits genom att framför ordet lägga ett annat ord rosh som betyder ”ledande”, ”viktigast”, ”väsentligast”. Båda orden används i Bibeln också i överförd betydelse och betyder då ledare eller hövding.

Också denna term används i Nya testamentet (Apg. 4:11). Där citerar man Psalm 118:s tanke om hörnstenen. Kristus har kommit till oss som en hörnsten. På så vis blir Gamla testamentets messianska term ett namn på Jesus. Jesus är de levande stenarnas kung.

Med hjälp av orden ville de första kristna visa att Kristus är Guds Son och den ende som kan ge frälsning. Jämsides med honom kan man inte sätta ens profeter eller berömda rabbiner. Profeterna har bara hänvisat till den kommande Frälsaren. Han är byggmästaren vars ära är större än själva huset. Han

VALVETS BÅDA VÄGAR FÖRENADES MED VARANDRA MED EN UPPÅTRIKTAD KIL, EN HÖRNSTEN.

är den översta hörnstenen, grundvalen, som är kyrkans huvud (rosh) och furste.

TILL DEN FÖRKASTADE STENEN

I Bibeln kan man med samma uttryck beskriva både Jesu förnedring och hans upphöjelse. Detta härleder sig från Psalm 118 som ofta citeras i Nya testamentet. ”Stenarna som husbyggarna förkastade har blivit en hörnsten” (Ps. 118:22). Detta citat används i Nya testamentet t.ex. i Matteus evangelium (Matt. 21:42).

Denna psalm blev efter påsken ett viktigt bibelbelägg för de första kristna om betydelsen av Jesu död. Israels folk hade övergivit honom. Israel var fortfarande Guds fiende som i sin förhärdelse dödade profeterna. De förkastade t.o.m. den viktigaste stenen, Israels Ledare, Messias, som i egenskap av Davids son hade kommit för att grunda frälsningens rike.

Gud förvandlade emellertid den lidande Frälsaren till den viktigaste stenen. Hörnstenen är på detta sätt till stor själavårdande tröst för oss. Den påminner om att Kristus blev förkastad för vår skull, för våra synders skull. Gud har uppväckt honom från de döda och satt honom som den översta stenen i toppen av frälsningens tempel, som församlingens huvud.

Därför får vi hela tiden komma ihåg att vi är frälsta. Vi är levande stenar i Kristi tempel. Ingenting kan rycka oss loss från det templet. Kristus vårdar sig om huset och håller det samman.

Just därför är ”hörnstenen” en benämning som beskriver det arbete som teologiska institutet bedriver. Vi vill fokusera på Kristus och fostra unga teologer till förkunnare av Kristi evangelium. Också i vår tid är det många som överger Frälsaren. Men det oaktat är han människornas och kyrkans enda hopp. Därför är det gott att förbinda sig till den sten som håller hela byggnaden samman.

TEXT: TIMO ESKOLA
FOTO: MATTI LILJEQVIST
(ÖVERS. TOMAS KLEMETS)

REFLEXIONER KRING JULEVANGELIET

– LUK 2:1-20

Julevangeliet gör två romerska makthavare till bibliska personer. Jag träffade nyligen i Kenia en restaurangservitör som fått det bibliska namnet Qvirinius. Både kejsar Augustus och landshövding Qvirinius nämns också i profana källor, och med hjälp av Lukas berättelse och den motsvarande berättelsen hos Matteus - som nämner att kung Herodes den store regerade då Jesus föddes och även en tid därefter - kan man datera Jesu födelse till det första decenniet före vår tideräkning.

Genom att nämna två allmänt kända representanter för det romerska riket vill Lukas förankra Jesu födelse och därmed hela hans liv i den allmänna historien i vilken vi alla lever. För Teofilus, som Lukas skrev till, kan detta ha varit en mycket betydelsefull sak. Jesu liv är inte en serie historielösa eller mytiska händelser i en mysteriereligion.

JULEVANGELIET ÄR ETT VITTNESBÖRD AV EN AV DE ALLRA NÄRMASTE ÖFÖNVITTNENA.

BETLEHEM , KONUNGENS STAD

Upptagningen i skattelängden förklarar varför ett barn hemma från Nasaret i Galileen, föddes i Betlehem, kung Davids stad. I en enda mening berättar Lukas två viktiga saker om Jesus, som båda är en uppfyllelse av Gamla Testamentets Messias-profetior. För det första skulle Messias vara av Davids släkt, en ny David. Ett löfte om ett evigt kungadöme som skulle ges åt David och hans efterkommande hade ju givits (2 Sam 7:12-16). Josef var en ättling till David och fastän han inte var Jesu biologiska far, var Jesus ändå juridiskt hans son och alltså en telning av Davids släkt.

För det andra skulle Messias födas i Betlehem, Davids stad, enligt profeten Mikas förutsägelsen

”Men du Betlehem Efrata, som är så liten bland Juda tusenden, skall det åt mig komma en som skall härska i Israel. Hans ursprung är före tiden, från evighetens dagar” (Mika 5:1 FB)

HAN ÖDMJUKADE SIG SJÄLV

Bilden av ett vackert stall upplyst av julljus, och Jesus-barnet som ligger i en krubba på en ren halmbädd, har etsat sej in hos oss genom julkrubbor och julkort. Den plats där navelsträngen klipptes av när Gud blev människa var inte ren eller vacker som på en glansbild. Hur många unga idag månne förstår att krubban inte var en babysäng från Ikea utan ett kärl för djurens föda?

Redan Jesu födelse visar i sin karghet vad Guds Sons ringhet innebar såsom också Paulus beskriver:” Fastän han var till i Guds gestalt, räknade han inte tillvaron som Gud som segerbyte, utan utgav sej själv genom att anta en tjänares gestalt då han blev människa. Han som till det yttre var som en män- niska, ödmjukade sej och blev lydig ända till döden – döden på korset” (Fil 2:6-8 FB). Inget under att evangeliet enligt grekernas uppfattning var en dårskap!

EN VÄLSIGNELSE TILL ALLA FOLK

Det himmelska budskap som herdarna fick var mycket märkligt. Århundradenas väntan hade till sist fått sitt slut, idag hade det skett, Messias hade fötts. Och de första som fick höra detta, var de föraktade herdarna! Där uppfylldes någonting av det som Maria sagt i sin lovsång.” Härskare har han störtat från deras troner, och ringa män har han upphöjt” (Luk 1:52 FB)

Det budskap ängeln förkunnade – ett gott budskap och en stor glädje – gällde hela folket. Av grundtexten ser man att det gällde Israel. Jesus föddes alltså i första hand som Israels Messias, vilket också kommer till synes i alla evangelier. Guds frälsningsplan gällde dock hela tiden hela världen. Först måste Israel bli frälst, för att sedan alla folk skulle kunna bli välsignade i Abrahams säd, Davids son, Jesus Kristus.

Maria gömde i sitt hjärta allt som hade skett och vad hon hört av herdarna. Maria var en aktiv medlem i urförsamlingen och sannolikt har evangelisten Lukas intervjuat antingen Maria eller någon annan, för vilken hon berättat vad hon gömt i sitt hjärta. Vi får alltså tänka att julevangeliet är ett vittnesbörd av en av de allra närmaste ögonvittnena.

TEXT: VILLE AUVINEN
BILD: HANNU HÄKÄMIES
(ÖVERS. ULF EMELEUS)

Jesu Kristi födelse - den bästa julgåvan

Julen är den högtid som kanske mest av alla för våra tankar tillbaka till tiden i barndomshemmet.

Speciellt när man blir äldre så blir minnen från barndomens jular allt ljusare och trevligare. I vårt hem hade Guds ord en stor plats vid julfirandet. Pappa läste alltid julevangeliet innan tomten kom, vi fick lära oss varför vi firar julen. Vi besökte ibland julottan i Pedersöre kyrka och annandag jul besökte vi mötet i bönehuset.

Den första julnatten reste det unga paret Josef och Maria till Betlehem, Davids stad. Josef var ju kung Davids ättling och skulle registreras för beskattningen i sina förfäders hemstad.

Denna resa skedde inte av någon slump, utan den skedde för att profeten Mikas profetia skulle uppfyllas. Josef och Maria fick se Messias födas ibland djuren på natten, och samma natt skedde det stora undret att himlen öppnades för herdarna och de fick se och höra himlens änglar sjunga. Glädjen visste inga gränser, då livets Herre hade blivit född. Löftet som Gud hade givit Eva i paradiset, om Kvinnans säd hade nu uppfyllts. Nu skulle förhållandet mellan Gud och Hans skapade människa återställas. Gud står alltid bakom sina löften trotsa att uppfyllelsen inte alltid kommer så snabbt som vi människor skulle önska. Gud har en annan tideräkning än vi.

Denna resa till Betlehem blev en fullständig omställning i Josefs och Marias liv. Nu hade de ett litet barn att ta hand om, men ännu mer; Efter herdarnas besök i stallet så hade de fått bekräftelse på änglens besked till Maria nio månader tidigare, att hon skulle föda Guds, den Högstes son.

Också under denna julhelg finns det möjlighet för alla de människor som har lämnat dopets nådesförbund att göra resan till Betlehem och få uppleva att barnet föds på nytt i människohjärtat, genom ånger, bekännelse och avlösning. Julens lilla barn vill ingenting hellre än att få plats i alla människors hjärtan genom tron.

Med bön om en välsignad julhelg.

TEXT: STIG-ERIK ENKVIST, VERKSAMHETSSLEDARE, LFF
(ÖVERS. VESA PÖYHTÄRI)
FOTO: STIG-ERIKS HEMARKIV

(ÖVERS. HENRIK PERRET)

Adressen:
Kajsaniemigatan 13 A 4. vån.
00100 Helsingfors

Telefon 09 668 9550

E-post: sti@sti.fi
förnamn.efternamn@sti.fi

Hemsida www.sti.fi

Bank
Danske Bank
FI74 8000 1100 5642 45, BIC: DABAFIHH
Nordea
FI66 1555 3000 1169 14, NDEAFIHH

Annställda
generalsekr. Jari Rankinen (045 359 7772)
forskare Timo Eskola
sekreterare Kirsi Kuru

Teologiskt forsknings- och skolningscentrum.

Församlingsbesök, lektioner, bibliotek och läsesal.

Öppet under perioderna kl. 9–19.

Styrelsens ordförande
verksamhetsledare Tom Säilä, Sley

Medlemsorganisationer
Missionsföreningen Såningsmannen, Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys (Bedjarrörelsen i Västra Finland), Finlands ev.luth. Student- och Skolungdomsmission, Radiomissionsorganisationen Budbärarn, Finlands ev.luth. Folkmission, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Finska Bibel-institutet, Sv. Luth. Evangeliföreningen i Finland, Laestadiernas Fridsföreningars Förbund

Finansieras av frivilliga bidrag. Medlemsavgift för understödande medlemmar: 40 €/år (studerande 10 €, kollektiv 100 €). Bokgåvor, understöd och testamenten mottas med tacksamhet.

Insamlingstillstånd i Finland RA/2017/186: 21.2.2017–31.12.2018 och fortsätter RA/2018/904: 1.1.2019-31.12.2020.

Publicerar den teologiska tidskriften *Iustitia*. Informationsbladet *Hörnstenen* (*Kulmakivi*) sänds till understödande medlemmar.

ISSN 2243-075X (Print), ISSN 2243-0768 (Online)

TEOLOGISKA
INSTITUTET I FINLAND
KAUSANIEMIGATAN 13 A
00100 HELSINGFORS

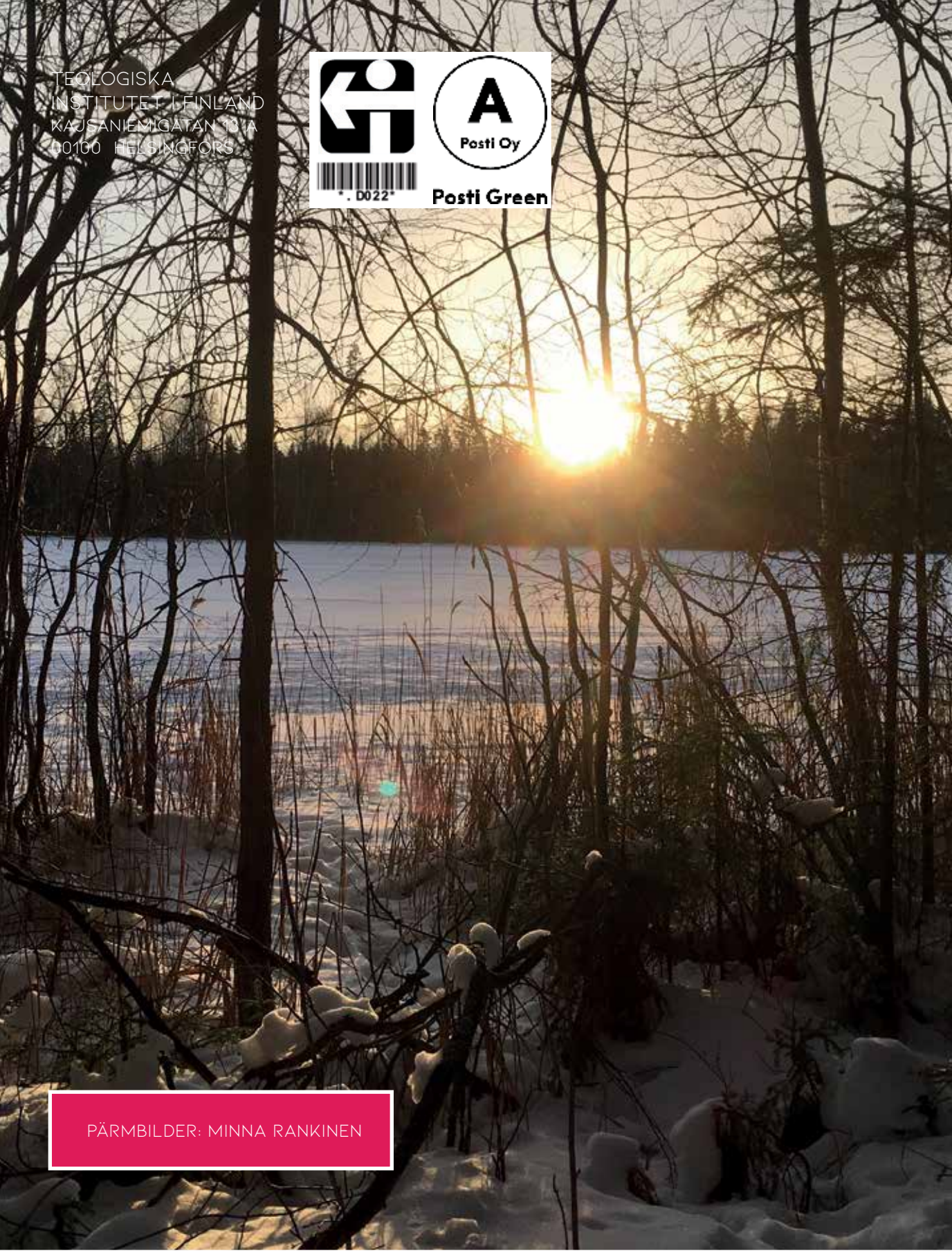

PÄRMBILDER: MINNA RANKINEN

"DET FOLK SOM VANDRAR I MÖRKRET SKALL SE ETT STORT LJUS." (JES 9:2)